

Daniel & Geo

Fuchs

/
STASI - Secret Rooms

/
14 maart t/m 4 juni 2008

Een interview met Daniel & Geo Fuchs door Nicole Nix-Hauck

Het Duitse kunstenaarsduo Daniel & Geo Fuchs werkt sinds 1992 samen aan conceptionele projecten. Voor *STASI – Secret Rooms* fotografeerden ze verlaten ruimtes en locaties die werden gebruikt door het Ministerie voor Staatsveiligheid van de voormalige DDR. De foto's laten de toeschouwer het gigantische machts- en controleapparaat van deze staat van binnen uit beleven.

Nicole Nix-Hauck is directrice van de Städtische Galerie Neunkirchen.

Dit interview verscheen in de catalogus bij de tentoonstelling:
Daniel & Geo Fuchs – *STASI – Secret Rooms*,
in de Städtische Galerie Neunkirchen (red.).

cover: Untersuchungshaftanstalt
Hohenschönhausen, erste Anhörung, 2004

Nicole Nix-Hauck:

De thema's van jullie artistieke werk zijn behoorlijk divers en ook tamelijk ongewoon. In de fotoserie *Conserving* ging het om geconserveerde dieren en menselijke preparaten uit natuurwetenschappelijke en anatomische collecties, het project *Famous Eyes* toont karakteristieke ogen van prominente kunstenaars. Andere werken concentreren zich op moordwapens en transseksuelen – allemaal thema's die te maken hebben met taboes. En dan nu *Stasi – Secret Rooms*. Ook daarin gaat het over iets dat lange tijd taboe is geweest voor het grote publiek, over dingen die we zelden of nooit te zien kregen: de geheime ruimtes van de Stasi, het belangrijkste en de meest gevreesde veiligheidsdienst van de DDR. Hoe kiezen jullie de onderwerpen, wat interesseert jullie als kunstenaars?

Geo Fuchs:

Een rode draad in ons werk is dat onze foto's vaak iets te maken hebben met verzamelen, met collecties. Al onze projecten zijn conceptioneel en duren meestal meerdere jaren. Het is niet zo dat we onze onderwerpen zoeken, achteraf gezien komen ze vaak op ons af. We hebben een duidelijke sensitiviteit als het gaat om taboes. Toen we in januari 2004 op uitnodiging van de Stiftung Starke naar Berlijn kwamen als 'artists in residence', ontdekten we dat er vijftien jaar na de val van de muur nog Stasi-ruimtes bestonden die onaangeroerd leken; alsof er sindsdien niets is veranderd. In de voormalige onderzoeksgevangenis Berlin-Hohenschönhausen zijn we mee geweest met een rondleiding door iemand die daar als politieke gevangene opgesloten heeft gezeten. Het is een locatie die ons heel erg heeft geraakt. Het lot van de mensen in de DDR, de methoden van de Stasi waar we niets van af wisten. Het maakte ons bewust van ons gebrek aan kennis: wat was dat eigenlijk voor regime, hoe werden de mensen daar toen behandeld, wat voor waarde had een mens in de DDR als je gevangen gezet kon worden, alleen omdat je openlijk had verklaard dat je het land wilde verlaten? Het waren vragen die ons intens bezighielden. We zijn toen op zoek gegaan en tijdens dat onderzoek is het idee voor dit project ontstaan.

Nicole Nix-Hauck:

Volgens welke criteria vertiep de selectie? Er zijn immers veel meer Stasi-locaties dan degene die zijn opgenomen in het project. Hadden jullie bepaalde prioriteiten?

Daniel Fuchs:

We hebben heel veel onderzoek gedaan. We hebben alle plekken bezocht, met mensen gesproken en daarna beslist of we ergens wilden werken of niet. Sommige locaties waren voor ons minder interessant omdat de sfeer of de inrichting al te sterk veranderd waren. Wij vonden ruimtes of cellen die al werden gebruikt voor andere doeleinden of die door renovatie niet meer authentiek waren niet geschikt.

Nicole Nix-Hauck:

De ruimtes die wel authentiek zijn gebleven zijn inmiddels veranderd in musea en gedenkplaatsen en zodoende openbaar toegankelijk. Waarom was het dan toch interessant om die ruimtes te fotograferen? Kan fotografie iets teweeg brengen dat de eigen waarneming overstijgt?

Geo Fuchs:

De gebouwen in kwestie zijn vaak heel erg groot en dan is er slechts een klein deel open voor het publiek. Wij mochten ook in ruimtes fotograferen waar normaal gesproken niemand mag komen. Veel van die ruimtes zijn speciaal voor ons geopend, zoals de gedetineerdenbibliotheek in Potsdam en ook cellen die er nog net zo uitzagen als toen er nog mensen in zaten. Wat ons daarin aantrok, heeft vooral te maken met het feit dat fotografie veel directer is. Foto's kunnen je het gevoel geven dat je zelf in die ruimte staat. Voor ons was ook belangrijk dat hierover nog geen projecten bestonden. De ruimtes zelf bestaan, maar er is geen enkele kunstenaar die zich er uitgebreid mee bezig heeft gehouden.

Daniel Fuchs:

Het interessante is dat veel mensen met wie we in de ruimtes waren en die ons werk kennen tegen ons zeiden dat ze de ruimtes in onze foto's sterker of duidelijker beleefden dan op de plek zelf. Onze perspectief keuze nodigt mensen uit om rond te dwalen in een foto. Je blijft niet tien minuten in een ruimte staan om die te bekijken – je gaat naar binnen en loopt weer door. Daarom neem je de ruimte niet zo sterk waar als in ons werk.

Nicole Nix-Hauck:

Die rechtstreeksheid is inderdaad verbluffend. Waarmee bereiken jullie dat effect? De artistieke middelen die jullie gebruiken zijn per thema verschillend, welke waren bepalend voor de Stasi-serie?

Daniel Fuchs:

Bij deze serie hebben we gewerkt met een grootbeeldcamera omdat dat heel andere perspectivische mogelijkheden biedt. We wilden alle ruimtes helemaal centraal en vanuit een vergelijkbaar perspectief vastleggen. We hebben elke ruimte vooraf opgemeten met laserapparatuur om de afstanden af te stemmen, met name de hoogtes. Daarbij was het voor ons heel belangrijk om lijnen te vinden die de ruimte bij elkaar houden en die vervolgens in een horizontale lijn te brengen. Dat geeft de foto's ongelooflijk veel rust. Het oog kan zich dan namelijk volledig concentreren op de afzonderlijke voorwerpen.

Nicole Nix-Hauck:

Er gaat rust uit van de foto's, maar ook een extreme helderheid. Het uitgesproken perspectivische effect geeft ze een sterke aanwezigheid, een haast fysieke tastbaar-

‘In deze ruimtes worden de verschrikkingen van een systeem en de gevolgen ervan zichtbaar. En toch hebben de foto’s een zekere esthetiek die ook gewoon mooi is.’

heid, waarbij je als toeschouwer het gevoel hebt in de gefotografeerde ruimte te worden gezogen.

Daniel Fuchs:

Die sensatie ontstaat door een subtiele verschuiving van de as, een heel belangrijke ontwikkeling tijdens ons werk. We hebben nooit iets toegevoegd aan de ruimtes zelf, wel wat kleine dingen gewijzigd bij de plaatsing van voorwerpen om één lijn te krijgen. Dat waren allemaal kleine ingrepen die echter groot verschil maakten. Veel mensen zeiden dat ze vonden dat de foto’s geënceneerd lijken, bijna geconstrueerd.

Nicole Nix-Hauck:

Toch gaat bij dit soort artistieke ingrepen niets van de authenticiteit verloren. Natuurlijk moet je je altijd afvragen in hoeverre foto’s een objectief beeld geven van de werkelijkheid, maar voor mij is het karakteristieke aan deze foto’s dat ze documentair zijn en tegelijkertijd zeer suggestief.

Daniel Fuchs:

Dat is eigenlijk het belangrijkste punt. Je zou ons kunnen verwijten dat door de encenering een vervalsing plaatsvindt. Maar wij vinden van niet. In deze ruimtes worden de verschrikkingen van een systeem en de gevolgen ervan zichtbaar. En toch hebben de foto’s een zekere esthetiek die ook gewoon mooi is. Wij vonden het belangrijk om de ruimtes niet alleen maar als iets lelijks en afstotelijks te tonen. We wilden juist ook die esthetiek gebruiken om de toeschouwer te verleiden tot het beeld.

Nicole Nix-Hauck:

Jullie werken met een koude, steriele esthetiek en tonen de ruimtes in een bijna onbarmhartige naaktheid. Willen jullie een link leggen tussen de esthetiek en de formalistische ordening van dit monsterlijke machtsstelsel en tegelijkertijd de kleinburgerlijke banaliteit ervan blootleggen?

Geo Fuchs:

Dat hebben we niet bewust zo gedaan, dat is ontstaan. Dit soort interieur architectuur kenden we voor die tijd niet en het heeft ons ook gefascineerd. Ik denk dat iemand die is opgegroeid in Oost-Duitsland er heel anders tegen aankijkt dan wij. Een roze bloemetjesgordijn, een huiskamerbehangetje en dan misschien nog een geblokte vloer in een verhoorkamer – dat was een esthetiek die ons volstrekt vreemd was en die ons ook erg heeft geraakt. En dan was er nog de sfeer die wordt bepaald door het licht. We hebben niet gewerkt met kunstlicht maar alleen met het licht dat er op dat moment aanwezig was. De stemming die zo ontstaat, is natuurlijk heel bijzonder: je wordt aangetrokken door een eigenzinnig soort schoonheid en tegelijkertijd schrik je van jezelf dat het zo werkt.

Daniel Fuchs:

We hebben vaak uren doorgebracht in een ruimte voordat we een foto maakten, de ruimte op ons in laten werken. Als je veel tijd neemt, ontwikkel je een andere blik, een ander gevoel voor de ruimte. Bij grootbeeldfotografie nemen we altijd maar één foto, een foto waarvan je weet dat die klopt.

Nicole Nix-Hauck:

Het succes van jullie projecten heeft voor een deel zeker ook te maken met de individuele, sterk themagerichte visie en aanpak. Heeft het ook iets te maken met het feit dat jullie meestal de tijdgeest precies weten te treffen?

Geo Fuchs:

Het is niet zo dat we aan een project beginnen omdat we denken dat een bepaald onderwerp het goed zal doen in de media. Als we ermee bezig zijn hebben we het gevoel dat het belangrijk is, dat we het moeten doen. En dan interesseert ons niet in de eerste plaats hoeveel aandacht we daarmee genereren. Het is tot dusver gewoon zo geweest dat onze thema’s kennelijk altijd in de lucht hingen.

Nicole Nix-Hauck:

Spelen jullie bij thema’s die aan taboes raken of die verborgen werelden zichtbaar maken niet ook een beetje met de sensatielust, het voyeurisme van het publiek?

Geo Fuchs:

Een kunstproject stelt de toeschouwer in staat om zich geheime werelden eigen te maken. Het is volkomen legitiem om je onder te dompelen in zo’n wereld. Het gaat ons niet om het bevredigen van de sensatielust van de kijker. We zouden onze thema’s heel wat drastischer in beeld kunnen brengen, maar dat doen we niet want we gaan uit van een ander standpunt. We hebben de “sensatie” juist bewust uit onze foto’s verbannen. Maar als je jarenlang zo intensief bezig bent met een project, kan het gebeuren dat je het contact met de realiteit verliest en dan plotseling aan de reacties van anderen merkt dat de omgang met die beelden niet zo eenvoudig is.

Nicole Nix-Hauck:

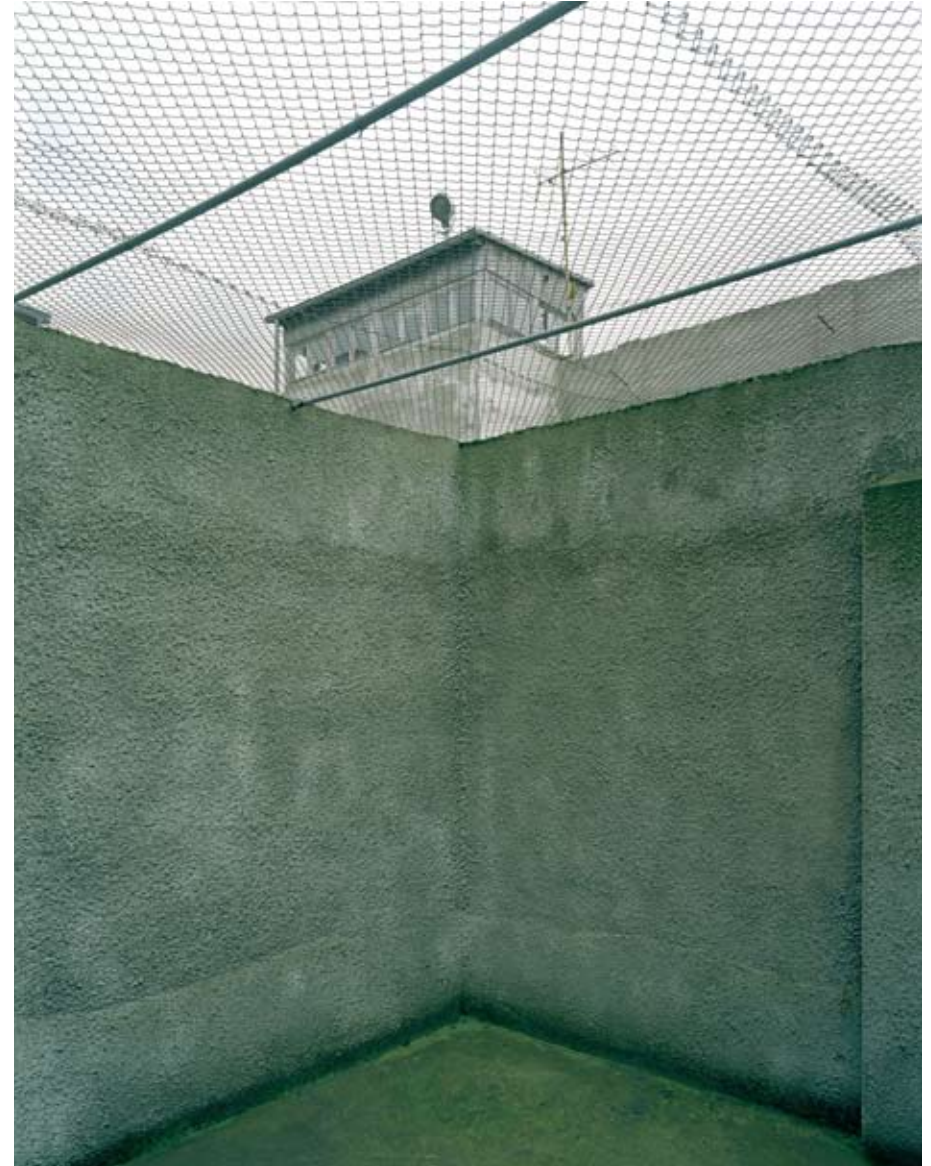
Nemen jullie in de Stasi-serie stelling ten opzichte van wat er op de foto’s te zien is? Hoe politiek is jullie kunst?

Geo Fuchs:

Toen we aan dit project werkten, hebben we gemerkt dat niet alleen wij maar de meeste mensen in West Duitsland zich niet werkelijk verdiept hebben in deze problematiek. In feite weten wij helemaal niet veel over de DDR, over hoe het systeem functioneerde, over de functie van de Stasi. Met ons werk willen we bereiken dat mensen gaan nadenken, daarmee aan de slag gaan. Dat had tien jaar geleden waarschijnlijk niet gekund, toen zou de weerstand nog te groot zijn geweest. Maar misschien waren die zeventien jaar wel nodig om mensen zover te krijgen dat ze daartoe bereid zijn.

Bunker Frauenwald,
Vorraum Bunkerkommandant, 2005

Untersuchungshaftanstalt
Moritzplatz Magdeburg, Freigang, 2005

Sonderhaftanstalt
Bautzen II, Besucherzimmer, 2004

Untersuchungshaftanstalt
Hohenschönhausen, Vernehmerzimmer, 2004

Sonderhaftanstalt
Bautzen II, Direktionszimmer, 2004

Mielke Etage,
Flur, 2004

Untersuchungsgefängnis Potsdam,
Häftlings-Bibliothek, 2004

Untersuchungsgefängnis Potsdam,
ehemalige Zelle, 2004

Sonderhaftanstalt
Bautzen II, Badezelle, 2004

Untersuchungsgefängnis
Potsdam, Zelle, 2004

Het echtpaar **Daniel** (1966, Alzenau) en **Geo** (1969, Frankfurt/Main) **Fuchs** woont en werkt in Berlijn en in Frankfurt am Main. Zij werken al zestien jaar samen als team.

Het stel heeft een serie lange termijn projecten geproduceerd waaronder *Conserving*, *Famous Eyes* en de meest recente series *STASI - Secret Rooms* en *Toygiants* - welke al geëxposeerd werden in Museum Villa Stuck, Munchen, Palau de la Virreina, Barcelona, Biennale of contemporary art, Thessaloniki, Kunsthaus PasquArt Biel en Städtische Galerie Wolfsburg.

Het werk van Daniel en Geo Fuchs is bovendien geëxposeerd in solo-, en groepstentoonstellingen in diverse musea en galleries in en buiten Europa en is aangekocht door belangrijke publieke- en privécollecties zoals die van het Norton Museum of Art, het Duits Historisch Museum and de Elton John collection.

Ze maakten vijf monografieën waaronder: *Transsexuelle Menschen in Deutschland* (Editie Martina Rueger 1995) *Conserving en Famous Eyes* (Editie Reuss, 2000 en 2002) *Luxemburger Portraits* (Editie Galerie Clairefontaine 2003) en *Toygiants* (Verlag für Moderne Kunst Nürnberg, 2007).

Daniel and Geo Fuchs worden vertegenwoordigd door Galerie Caprice Horn Berlijn, Artempus Galerie Düsseldorf, ADN Galeria Barcelona, Galerie Clairefontaine Luxemburg, Galerie dix9 Parijs en de Flatland Gallery Utrecht.

De tentoonstelling in Foam is mede mogelijk gemaakt door de Allianz Kulturstiftung, de Stiftung Aufarbeitung, Het Goethe Instituut en het Duitsland Instituut.

foam

Foam Fotografiemuseum Amsterdam
Keizersgracht 609, Amsterdam
www.foam.nl, open dagelijks 10-18 u
donderdag/vrijdag 10-21 u